

Miernosť, hnev a jeho ovládanie

V našom uvažovaní o čnostiach sa teraz zastavíme pri miernosti. Aby sme ju však pochopili, budeme hovoriť o hneve a o tom, ako ho treba ovládať, lebo práve miernosť je čnosť, pomocou ktorej sa hnev krotí a ovláda.

Hnev sa zaraďuje medzi štyri neresti, zlé náklonnosti, patrí do katalógu siedmich hlavných hriechov. Rozhnevaný, rozčúlený človek bol v očiach stoických filozofov obrazom vulgárnosti, nevzdelanosti. Kresťanskí autori mali z toho dôvodu nemálo problémov, keď mali odpovedať na posmešky pohanských vzdelancov ohľadom miest Písma, kde sa hovorí o tom, ako sa „Pán rozhneval“ (porov. Nm 32, 13; Ž 106, 40 atď.). Písali teda apologetické rozpravy „O Božom hneve“.

No nehneval sa iba „starozákonný Boh“. Hneval sa i „vtelený Boh“: v evanjeliu čítame, ako rozhnevaný Mesiáš zobral do rúk povrázky a urobil si z nich bič, a s hnevom vyhnal z chrámu kupcov (porov. Jn 2, 13nn; Mt 21, 12-13; Lk 19, 45-46). Isteže nemôžeme predpokladať, že by sa toto počínanie Mesiáša uskutočnilo v momente nekontrolovanej vášne. Je na mieste preto otázka, či je každý hnev zlý?

HNEV AKO ČNOSŤ

Už Aristotelovi sa zdalo, že by bolo známkou nemúdreho jednania nikdy sa nerozhnevať. Pretože takými bývajú skôr blázni, ktorí sa na všetko usmievajú, ktorí nevnímajú city bolesti alebo radosti.

V Mníšskych konštitúciách sv. Bazila sa uvádza ako príklad spravodlivého hnevu Mojžiš, o ktorom Písmo dosvedčuje, že bol „zo všetkých ľudí najmiernejší“ a predsa sa veľmi rozčúlil, keď to bolo rozumné (keď videl, ako Židia tancujú okolo zlatého teľaťa), a vo svojom zanietení dospel až tak ďaleko, že s hnevom neprestal dovtedy, pokiaľ svojich rodákov nepobil (porov. Ex 32).

Už sme spomenuli Ježišov hnev. Aký bol asi výraz tváre Pána Ježiša, keď vyháňal z chrámu kupcov? Určite musela jeho tvár sálať ohňom hnevu, pretože dokázal to, čo by nedokázal ani oddiel strážnikov. A predsa - hneď na to zasadol a začal učiť... Vychovávateľa, rodičia, učiteľia, ochrancovia verejného poriadku tu majú najlepší príklad, ako sa zachovať. Tí totiž majú množstvo príležitostí, aby mohli uplatniť spravodlivý hnev. Ten, kto sa dokáže sväto a spravodlivo hnevať, značne si posilní svoju autoritu, potrebnú k zastávaniu povinností. Musí si však dávať pozor, aby neprekročil mieru spravodlivosti, aby sa nedal hnevom uniesť; v tom prípade by totiž jeho autorita začala padať.

§ Mierny je podľa tohto ten, kto sa hnevá tak, ako je to potrebné, a kvôli

tomu, čo si hnev zasluhuje. Pripustí vášni toľko slobody, nakoľko je to rozumné.

Z povedaného vidíme, že môže existovať i hnev rozumný a spravodlivý, a preto v niektorých okolnostiach i povinný. Čestný charakterný človek, ktorý má zmysel pre povinnosť, túži potrestať zlo, aby zvíťazilo dobro. Musí ísť samozrejme o zlo skutočné.

KEDY HNEV ZAČÍNA BYŤ ZLÝ

Keď sa sv. Tomáš Akvinský snaží vysvetliť príčiny hnevu, odvoláva sa na staré lekárske predpisy. Krv sa navalí do hlavy, a to spôsobí rozpálenie citu. Podobne je tomu i u zvierat. U človeka sa však navyše deje niečo zvláštneho. Vzíde mu pritom v hlave myšlienka na pomstu. Hnev je teda – podľa neho – túžba po pomste; rozhnevaný sa hodlá vykonať trest podľa škody, ktorú utrpel. A niekedy sa rozhodne odplatiť i sedemnásobne viac.

- § Podľa sv. Tomáša teda nemožno nazvať hnevom každý výbuch netrpezlivosti, akých je v živote veľa. Hnev – ktorý je zlý a Bohu nemilý – začína vtedy, keď človek premýšľa o pomste. Tu práve vzniká neprirodzenosť a prevrátenosť samo o sebe dobrej vášne.

OVLÁDANIE HNEVU

Vzhľadom na povedané sa veľmi odporúča práve miernosť – čnosť, ktorá ovláda hnev.

- § Na začiatok je veľký výkon už to, keď nedáme svoje vnútorné rozčúlenie poznať navonok. V Živote Otcov sa rozpráva príhoda, ako raz títo Otcovia náročky ponížovali jedného egyptského mnícha. Hovorili pohrdavo: „Čo tu medzi nami robí tento Habešan?!" On však zostával pokojný, ako by sa ho to vôbec netýkalo. Keď sa ho potom spýtali: „Otče, vôbec ťa nenahnevalo to, čo sme hovorili?" A on odvetil: „Nahnevalo. Ale napriek tomu som neprehovoril."
- § Ovládanie sa vo vnútri – čo je druhý krok pri ovládaní hnevu – je už samozrejme ťažšie. Viera v prozreteľnosť a pevné presvedčenie o nutnosti kríža však i tu robí zázraky. Máme sa pevne presvedčiť o tom, že Boh riadi všetko k dobrému a že odpor i neúspechy nutne patria k ceste za Kristom. Prečo by sme sa mali teda rozčuľovať, keď sa s nimi stretáme?
 - Písmo nám dáva lehotu na utíšenie hnevu: je ňou západ slnka. „Slnko nech nezapadá nad vašim hnevom" (Ef 4, 26). Preto býval v kláštoroch i v rodinách zvyk vzájomne sa odprosiť večer pred spaním. S myšlienkou na pomstu sa nemá ísť na lôžko. Len tak je možné žiť vspolok s inými.